

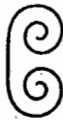
lucească peste toată lumea. Toate se apropie și toate colaborează — „cerul și pământul” — pentru ca din notele senine aflate în câmpul vieții, să armonizeze, să desăvârșească și înalte slăvitul Psalm al Învierii și al Vieții.

Învierea a fost biruința definitivă a lui Hristos pe pământ, împlinirea și încoronarea chemării sale de Mântuitor al lumii. Învierea Domnului, în ciclul sărbătorilor de peste an, are o înălțime neajunsă, de pe culmea căreia se vestește peste veacuri în vecinicie, solia încoronării operii de mântuire a neamului omenesc, înfăptuită de Domnul, Dumnezeu și Mântuitorul nostru Isus Hristos.

Pentru noi preoții lui Hristos cel răstignit și înviaț, praznicul Învierii este o strigare îngerească, ce ne chiamă să ne trezim conștiințele adormite, să fim din nou misionarii neamului omenesc și să ne împlinim cu zel și devotament chemarea sfântă de *apostoli ai Mântuirii și evangheliști ai Învierii*. Cu acest prilej sărbătoresc, glasul conștiinței strigă din noi mai tare ca oricând și ne poruncește, ca să ridicăm cu mai multă vitejie steagul mântuirii: să slăvim pe Domnul în imnuri sfinte și în cântece de bucurie și mai pe sus de toate să vestim între oameni minunea Învierii și să o predicăm din toate colțurile pământului, pentruca și ceice dorm să se trezească la strigătul nostru de bunăvestire:

«Hristos a înviaț!»...

Preot ILARION V. FELEA.

DIN TRATATIVELE DE UNIRE ÎNTRU BISERICA ORTODOXĂ ȘI CATOLICĂ PE TEMPLUL ÎMPĂRĂȚIEI LATINE DIN CONSTANTINOPL.

Acum câțiva ani, August Heisenberg, profesorul de bizantinologie dela Universitatea din München, a publicat încă o scriere de cuprins mai mic a mitropolitului din Efes la începutul sec. XIII, Nicolae Mesarites.¹ Scrierea este un necrolog pentru Ioan Mesarites, fratele lui Nicolae și se află păstrată în întregime numai în cod. Ambr. gr. F. 96 sup. ff. 156r—181r. Ea este importantă, pentru că descrie pe larg două ședințe ținute de trimisul papei, cardinalul Benedict și patriarhul latin Toma Mosorini, cu monahii din Constantinopol în 29 Septembrie și 2 Octombrie 1206 pentru unirea Bisericii ortodoxe cu cea catolică. Purătorul de cuvânt la ambele ședințe pentru partea ortodoxă a fost monahul Ioan Mesarites, profesor pentru exegeza psalmilor la curtea împărătească; de aceea fratele lui, Nicolae în cununa de laude a necrologului introduce și decursul acelor ședințe. Descrierea este prețioasă, dat fiind că nu există altele atât de detaliate. Nicolae de Otranto tălmăciul acelor ședințe, amintește doar în treacăt în trei scrieri ale sale, de cuprins dogmatic, despre aceste tratative. W. Norden,² nefiind cunoscută încă pe atunci scrierea aceasta a lui Nicolae Mesarites, a luat ca bază pentru descrierea tratativelor de unire din 1206 scrierile lui Nicolae de Otranto, com-

¹ Neue Quellen zur Geschichte des lateinischen Kaiserthums und der Kirchenunion, I. Der Epitaphios der Nikolaos Mesarites auf seiner Bruder Johannes, München 1923.

² Das Papsttum und Byzanz, Berlin 1903, pag. 183 urm.

pute cu vre-o 10 ani în urma acelor tratative și al căror scop nu este raportarea despre cursul ședințelor, ci combaterea dogmelor catolice despre purcederea Duhului Sfânt și dela Fiul, despre pânea nedospită, postul Sâmbetei și necăsătorirea preoților, cari formează piedeca unirii celor două Biserici.

Importanța necrologului scris de Nicolae Mesarites mai stă și în faptul, că din el aflăm pentru prima dată că tratativele pentru unire n'au început abia în 1206, ci încă în 1204, în Decembrie. Înainte de cele două ședințe descrise în necrolog s'a ținut încă una în 30 August 1206, la care purtătorul de cuvânt al Grecilor a fost Nicolae Mesarites, motiv pentru care autorul necrologului din oarecare delicată trece peste ea fără s'o descrie.

În introducerea sa la textul necrologului pe care îl publică, Heisenberg declară, că nu intră în tărărea discuțiilor teologice purtate la acele două ședințe. Iată de ce ne-am gândit să ne formăm din aceste discuțiuni obiectul rândurilor ce urmează.

Partea necrologului, care descrie cursul primei ședințe [din 29 Sept. 1206], se cuprinde încă în cod. Mosq. synod gr. 393 [214] s. XVI de unde a fost edată introducerea de Arsenij și în cod. Athous Iber. 382 s. XVI ff. 720r—721r. Textul complet cuprins în cod. Ambros. F. 96 sup. ff. 156r—181r este, după editor, o transcriere imediată de pe autograf.

După o lungă și foarte înflorită descriere a originii, vieții și erudiției fratelui său, autorul necrologului ajunge, în cap. 32, după împărțirea dată textului de editor, la descrierea primelor tratative de unire, ținute la sfârșitul anului 1204. Șefii ierarhiei apusene cheamă pe locuitorii Bizanțului, preoți, monahi și mireni să se adune în biserica sf. Sofii, ceea ce se și întâmplă. Nicolae Mesarites bănuiește motivul convocării și-l împărtășește fratelui său. Acesta se pregătește cu toate armele din sf. Scriptură, sf. Sinoade, sf. Părinți ca să fie gata la orice răspuns.

În biserica înghesuită de lume de toate neamurile, de episcopi ai ambelor biserici, cardinalul

Petru Capuano — patriarhul Petru Morosini nu sosisse încă în Constantinopol, — avertiză într'o alocuție pasionată, ca toată firea lui, pe Greci, să se supună urmașului lui Petru, căruia i s'a dat puterea suverană de Hristos.

Tălmăciul traduse cuvintele. Urmară câteva clipe de tăcere. Cardinalul aștepta să fie contrazis. Careva dintre Greci șopti către vecinul său: „Cardinalul plămănește lucruri primejdioase“. Dar nici unul nu avea curajul să răspundă. Atunci, într'o tăcere adâncă, Ioan Mesarites începu: „Bărbați ai Romei și căți sunteți astăzi adunați aici! Spune-ți-vă gândul inimii voastre clar și precizați sensul cuvintelor. Ați cerut Bizanținilor să se supună papei. Însă în cuvântul supunere se disting două înțelesuri, unul de supunere spirituală și altul de supunere civilă... După omul din afară avem de stăpân pe împăratul, iar cu sufletul și cu partea ascunsă a noastră ne supunem patriarhului nostru Ioan. Spuneți dar precis, în ce sens cereți să ne supunem papei?“ Tălmăciul refuză această precizare și repetă mereu porunca de supunere papei. Ioan Mesarites ceru din nou acelaș lucru. Tălmăciul, verde de mânie, izbi cu pumnul în brațul scaunului pe care ședea, amenințând, în corul aprobator al Latinilor, pe Mesarites. Acesta fără să se teamă de amenințări replică: „Blăstămul cuvintelor tale să cadă asupra capului tău, sofist al adevărului!“

Încercarea latinilor n'au nici un succes. Atitudinea brutală a cardinalului Petru Capuano, inspirată de amintirea proaspătă a cuceririi Constantinopolului, nu putea decât să învenineze și mai mult ura Grecilor împotriva barbarilor cuceritori.

Ioan Mesarites continuă tot timpul să întârească pe cei gata să fie seduși de propaganda și ispititoare și amenințătoare a latinilor.

După doi ani tratativele de unire fură reluate de Latini pe cale mai conciliantă. În 29 Septembrie 1206, într'o Sâmbătă, cardinalul Benedict și patriarhul latin din Constantinopol, Toma Morosini, cheamă

pe monahii din jurul Constantinopolului la o convensie. După ce Cardinalul finu o lungă cuvântare termină: „Cum îndrăzniți voi Grecii să nu vă supuneți patriarhului trimis de papa, să nu-l recunoașteți de patriarh și să nu-l pomeniți în dipticele voastre? Doar papa este capul tuturor Bisericii voștre și-a primit puterea să facă tot ce voește în toate Bisericile. Să știți că de nu veți face ce v'am cerut, veți avea să suporțați nu puține din partea mâinii noastre ca niște nesupuși și nesubordonați ce sunteți stăpânilor mai înalte, după cuvântul Apostolului Pavel”.

Monahii răspunseră: „Noi, Prea Venerate, nu suntem nici nesupuși, nici nu ne împotrivim predenilor apostolești și sobornicești, dacă nu pomenim până acum pe patriarhul trimis de Papa în sfintele noastre diptice. Căci noi am avut patriarh și pe acela l-am pomenit cât timp se număra între vii, iar pe altul nu l-am pomenit. Murind acela de puțină vreme și neavând până acum alt patriarh, noi n'am pomenit și nici nu putem să pomenim pe vre-un altul”.

Cardinalul răspunse, că odată ce-a murit patriarhul vechiu sunt dator să-l pomenescă pe cel nou trimis de papa, căci acesta este adevăratul lor patriarh, papa având drept să hirotonească în orice Biserică pe cine voește.

Monahii replicară, că ei nu pot pomeni decât pe patriarhul, care se va alege după obiceiul Bisericii ortodoxe, adăugând: „Dacă-i adevărat, că Scaunul Romei are după canoane puterea să hirotonească patriarh la noi, arată-ne și noi vom tăcea, primind”.

Cardinalul, strâns cu ușa, căută ieșire printr-o argumentare indirectă, sofistică și începu în formă interogativă, pe de-o parte ca să câștige timp, pe de alta ca să aducă pe monahi în contradicție cu ceea ce recunosc: „Nu este Roma Scaunul lui Petru, cel dintâi dintre Apostoli?” Monahii tăiară dela început baza argumentării plănuite de cardinal: „Nu,

Prea Venerate! Cei doisprezece apostoli au fost trimiși de mântuitorul Hristos ca învățători a toată lumea, în tot pământul; de aceea ei nici n'au avut Scaune proprii. Căci cum ar fi putut cel care conduce într'un loc să propovăduiască mântuirea în tot pământul? De aceea fiecare zidea pe învățătura celuilalt și învăța pe ucenicii celuilalt fără a se deosebi unul de altul!”

Cardinalul căută să răstoarne acest punct de vedere cu exemplul lui Iacob, „unul din cei doisprezece”, care a fost episcopul Ierusalimului, cu al lui Petru „și alții”.

Răspunsul monahilor e gata: „Te rătăcește, Prea Venerate, omonimia; Iacob episcopul Ierusalimului nu este unul din cei doisprezece”. Cardinalul se întemeiază pe citatul dela Pavel „pe altul dintre Apostoli n'am văzut decât pe Iacob, fratele Domnului”. Monahii replică: „era Iacob Apostol, dar nu din cei doisprezece, ci din cei șaptezeci”.

Chestiunea aceasta provocă o agitație enormă. Latini afirmă că Iacob a fost dintre cei doisprezece, monahii contestau. În sfârșit Latini aduseră o evanghelie a lor și citiră pericopa: „iar numele celor doisprezece Apostoli sunt acestea”. Când ajunseră la cuvintele „Iacob fiul lui Alfeu” ridicară toți vocile pretinzând că au biruit pe monahi. Aceștia răspunseră că altul este Iacob al lui Alfeu și altul frațele Domnului și se bazară pentru aceasta pe Sf. Scriptură și Sf. Tradițiune, aducând pe Latini la tăcere. Arătară apoi că nu Petru este primul episcop al Romei, ci Linus, unul dintre cei șaptezeci, iar Petru nu s'a dus la Roma să se facă episcop, ci urmărind pe Simon Magul, și a murit în Roma sub Neron.

Legenda cu Simon Magul și războirea continuă a lui Petru cu el era încă ținută drept adevăr. Abia peste două veacuri avea să fie arătată ceea ce este: o legendă născută dintr'o neînțelegere a lui Iustin Martirul. Calea aceasta o văzu cardinalul înfundată. De aceea plănui alta: „Așadar voi spuneți că Roma nu este capul tuturor Bisericilor?”

Monahii: „Cine spune aceasta, Prea Venerate? Ea este cap, dar al tuturor Bisericii subordonate ei, cum este Alexandria peste cele de sub ea etc.” Ea este și prima, dar nu pentru că este cea mai veche, ci pentru că a fost capitala împărăției, așa precum și Scaunul Constantinopolitan a întrecut pe cel Alexandrin, devenind capitală.” Cardinalul se mulțumea de-acum cu întrebări scurte: „N'a primit Roma putere să judece pe toți episcopii și arhierii?” Monahii expuseră dreptul de judecată în Biserica, pe baza canoanelor și a uzului de până atunci al ei. Preoții se judecă de episcopul propriu, episcopii de mitropoliți, mitropoliții de sinod și de patriarhul lor, patriarhul de sinodul propriu dacă voește, dacă nu, poate apela la *papa*, când *acesta este de aceeaș credință*, cum a făcut Atanasie cel mare și alții. Iar drept de-a institui episcopi și patriarhi în ținuturile ce nu-i aparțin, n'are papa.

Cardinalul ceru să-i dovedească aceste două lucruri. Monahii prezentară can. 34, 35 apost. 6 dela I sinod ecum., 28 dela IV sinod ecum., 36 dela VI sinod ecum. „Nouă nu ne este greu să vă vedim acestea, adaugară monahii, dar vouă vă este foarte greu să le admiteți, căci n'avem împărat de aceeaș credință cu noi, ca să se primească cele dovedite de noi prin canoane, cum se făcea în sinoadele ecumenice.”

În acest moment unul dintre Latini se legă de expresia: „n'avem împărat de aceeaș credință cu noi” și omise ultima parte a expresiei, susținând că monahii au afirmat că n'au împărat, adică nu vor să se supună stăpânirii latine. Chestiunea provocă o nouă agitație, care se potoli numai cu multă greutate. Cardinalul, văzând că nu ajunge la nici un rezultat cu discuția, porni o ploaie de injurii la adresa patriarhilor, arhierilor, împăraților și-a întregului popor ortodox, numindu-i nesupuși, farisei, bârfitori ai Latinilor, eretici ș. m. d.

La acestea monahii obiectară, că nu se cuvine a învinovăți căpeteniile poporului ortodox, dacă unii

indivizi din popor au păcatele amintite. „Pentru că nici noi, Prea Venerate, nu învinovățim pe episcopii voștri, când vedem unele barbarii săvârșite de poezii, ci pentru că sfințele noastre voastre sufer din partea poporului vostru toate necinstele. Oare e drept s'o atribuim aceasta vouă, învățătorilor lor? Doamne ferește!”

Durerea Grecilor, la vederea ne mai închipuitei impietăți a Latinilor cuceritori față de locașurile sfinte din Bizanț ia accente usturătoare, când muștră pe șefii spirituali și pe autorii morali ai acelei destrăbălări.

Cardinalul simte ascușitul reproșului și se înăbușe. Vrea să iasă mai repede la aer din mijlocul acestor Greci, cari au căștigat pe toată linia duelului discuțiilor. „Lăsați vorba multă și spuneți scurt, priemiți sau nu de patriarh pe cel trimis de papa?” Întrebarea e de prisos și se pune numai pentru salvarea unor aparențe de retragere autoritară. Monahii răspund nu, cardinalul le dă timp de cugetare până la altă convocare; apolisul: să șteargă amintirile neplăcute din cursul ședinții!

A doua ședință se ținu în 2 Octomvrie, Marția, a 4-a zi dela prima conv venire. Obiectul imediat al discuției îl formă tot recunoașterea patriarhului latin din partea monahilor. Cardinalul ținu din nou o cuvântare lungă și le puse la sfârșit monahilor iarăș întrebarea de recunosc pe alesul papei de patriarh al lor. Evident, răspunsul fu acelaș: nu putem primi un patriarh, care nu este ales după sfințele canoane și obiceiuri dela noi, pentru că altfel „ajungem în pericol să ne depărtăm de Dumnezeu și să fim sub anatema”. Cardinalul spuse că-i trimis de papa să instaleze pe patriarhul despre care e vorba, ca pe unul ce este hirotonit canonic de acela. Monahii cerură să le dovedească afirmarea că e hirotonit după canoanele și obiceiurile dela Constantinopol.

Cardinalul întrebă, dimpotrivă, cum pot dovedi ei că papa nu săvârșește canonic ceea ce săvâr-

șeste. „Chiar din canoane” fu răspunsul și cetiră în extenso canoanele cetite în ședința anterioară numai în rezumat. Cardinalul nu putu răspunde altceva, decât că nu știe de canoane. „Dar atunci ce putem face, Prea Venerate, dacă nu țineți canoanele?” se auzi răspunsul. Cardinalul privi răspunsul, drept ceea ce era: o îndoială despre corectitudinea actelor săvârșite de Papa și aduse mai multe exemple că toate ereziile s'au ivit în Constantinopol pe când în Roma nici una. Se ajunse astfel și la cazul lui Onorie, despre care cardinalul afirmă că nu se găsește scris în „cărțile” Latinilor, ci numai „pe pielea de vită” [codicii bizantini de pergament].

Cardinalul puse din nou întrebarea monahilor, de vreau sau nu să recunoască pe Morozini. Aceștia răspunseră că chiar dacă papa ar fi de aceeași credință cu ei, tot nu ar putea recunoaște pe patriarhul trimis de el, întrucât un patriarh nu se poate amesteca în sfera de jurisdicție a altui patriarhat. Poporul întreg ce era adunat aprobă spusese monahului. Cardinalul ieși puțin afară cu patriarhul, se întoarse iarăși și lăsă pe patriarh să dimită adunarea cu regretul că nu vrea să-l recunoască și cu o frază echivocă, în care s'ar putea citi și amenințarea și făgăduirea unei lăsări în pace.

Astfel au decurs cele două ședințe, fără să se ajungă la vre-un rezultat. Ceeace aveau în vedere catolicii era recunoașterea primatului juridicțional al Papei; celelalte diferențe dogmatice nici nu s'au atins. Era poate aceasta o tactică de-a lui Inocenție III, ca să câștige mai ușor pe Greci, dar era poate și expresia unei mentalități permanente la catolici: cea mai scumpă învățătură dintre cele care îi deosebesc de noi, le este primatul papal, care implică în sine, ad libitum, orice inovație.

DR. D. STĂNILOAE.

FUGA DE MUNCA.

Când te gândești la vremea pe care o pierd oamenii fără ocupații, fără să producă nimic; când îți dai samă de timpul ce-l cheltuesc unele femei, pentru ca să se gătească, sau să-și facă unghiile; când vezi râvna aprinsă a tineretului cu și fără carte, pentru a ocupa funcții care-i scutesc de munca cu palmele, te gândești imediat la dumnezeescul Pavel care scria Corintenilor «și *ostenim lucrând cu mâinile noastre*» [I 4, 12]. Cum ar înfiera apostolul trândăvia vremurilor noastre, când și prietenul nostru, abatele Zavoral, a putut să ne spue: «*muncii puțin*».

La orașe, cinematografele, petrecerile, hoinăreala și sportul consumă vremea tineretului. Sporturile, despre care comisiunile de recrutare militare în Jugoslavia au raportat, că n'au de unde alege elevi pentru școlile militare, fiindcă în majoritate sunt compromiși fizic prin sport.

Și ca dovadă că și la noi alte ocupații decât munca pe tărâmul școlar fură vremea școlii, stă faptul, că din 8040 înscriși pentru bacalaureat au reușit numai 3910.

Omul de muncă, nu fură din zi ca să facă noaptea, ci fură din noapte ca să facă zi. Despre Fotie — patriarhul Constantinopolului — se spunea, că petrecea nopțile în lectură, încât ajunsese cel mai savant om din imperiu. Cu orizonturile sale largi, el a putut lumina toate problemele arzătoare ale zilei, fie că priveau imperiul, fie că priveau Biserica, peste care Providența l-a ridicat cărmuitor. În chipul acesta el urma îndemnul înțeleptului